

F O A I A

pentru

MINTE, AMICINA SI LITERATURA.

Nr. 17.

MERCURIU, 28. APRILE

1854.

Documinte vechi pentru istoria națională Transsilvana.

Romanii din pregiurul Devei. 1427.

Sigismundus Dei Grātia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, etc. Rex. Fideli nostro Lorando Lépes de Woroskeszy Vice-Vojvodae nostro partium Regni Hungariae, Transylvanarum salutem et gratiam. Castellanis Castri nostri Deva ad honorem Vayvodus dictarum partium regni nostri Transylvanarum alias tenti, ast nonc nostri ad rationem, pro tempore possessi, gravi cum querela nobis exponentibus, quod nonnulli populi *) in Districtibus Olachalibus dicti Castri existentes, malesanis, et frivilis Keneziorum suorum suggestionibus et consiliis agitati et inducti, variis sub coloribus se cum manifesto dieti Castri nostri detimento, a solitis Castri servitutibus subducere conentur. Quum autem Olachi hi, quorum videlicet personae ipsae, quam et terrae, et agricolationes eorum, eidem Castro nostro inseparabili vinculo adstrictae habentur, non tantum agricolationes Castri proprios licet in usus, inabalienabiliter tamen procurare, certosque census praestare, sed etiam opera, servitia manualia ad conservationem Castri oportuna, ut sunt: munimenta struendi, et reparandi, aggere, fodiendi, ligna secandi, indagines praecedendi, victualia, et commeatum devehendi, et alia id generis servitia facere iuxta antiquam et laudabilem consuetudinem teneantur; hinc fidelitati Vestrae, harum serie firmiter mandamus, quatenus dictos Kenezios a similibus suggestionibus dehortare quem severissime, antelatis vero Castellanis in reprimendis

malesanis dictorum populorum in Districtibus olachalibus Castri nostri Deva constitutorum consiliis et moliminiibus, adhibita etiam omni vi, et auctoritate, quam vobis praesentibus omnimodam impertimur, ad sistere noveritis, ne Castrum ipsum, eiusque ulterior conservatio, ob hanc dictorum Olachorum renitentiam, detrimentum aliquod pati contingat. Secus ergo nequaquam facere ausuri. Praesentes autem, habita eorum notitia, praesentati semper reddi volumus. Datum Brassoviae: feria tertia proxima post festum Sanctissimae Trinitatis, anno Domini Millesimo quadragesimo vigesimo septimo.

Copia vidimata habetur Viennae in Archivo Consilii Aulico-Bellici, inter acta erectionis militiae in Transilvania limitaneae. —

Feria 6. prox. autē fest convers. B. Pauli apost. Sigismundi Regis manutentionales Populi de Volkany Districtus Barcensis, super monte et silva ab antiquo ad ipsam Possionem Volkany spectantibus.

Originale in Tabulario nationis Saxonicae.

DOCUMENTU adeveritoru de persecutiuni relegiose *). 1435.

Nos Ladislaus de Chaak, Vajvoda Transylvaniae et Comes de Zolnuk memoriae commendamus cunctis christicolis praesens cernentibus pandimus in his scriptis Kosztha nec non Stanchul, et Volkul Sacerdos, alias Kenezy

*) Unu documentu acesta earasi din cele mai interesante. Dupa totala ruptura urmată intre bisericile resaraténa si apuséna ajunsesera si Romanii a se bate intre sine frati cu frati. Pana la atata strabatuse ura relegioasa! Unii Romani tineau cu Roma, altii cu Constantinopole.

*) Hos suissae Valachos, mox patebit.

de Ryusor *) Districtus Hatzak simul cum fratribus et Filiis ipsorum contra Sacrum Regiam Diadema, et Dominum nostrum Imperatorem gloriosum ac nostrum Vajvodatus honorem ipsorum in fidelitate proterviam ostendendo, depopulatis et devastatis Possessionibus ipsius Domini nostri per ipsos hactenus pro Keneziatu tentis et possessis, se ad partes Moldaviae nequiter, et infideliter transundo, et furtiva faciendo, nunc simul cum cunctis huius Regni hostibus, et inimicis in depraedationem et vastationem eiusdem Regni machinantes, iidem plura spolia, facinora, et alia malorum genera perpetrasse, perpetrare perhiberentur, et quia totum Keneziatum ipsorum, puta directa medietas totius Keneziatus possessionis Ryusor praedictae, nec non liberae eorum villaे Syerél **) vocatae in eodem Districtu existent: (ratione dictae eorum infidelitatis ad Dominum nostrum Imperatorem) manibusque nostris rite devolutum exstitit, et redactum, pro eo nos una cum juratis, et Universitate nobilium ac Keneziorum ipsius Districtus Haczak sana exinde deliberatione, ac Consilio, et voluntate eorumdem, praefatos Koztha Sthanchul et Volkul sacerdotem, cum ipsorum fratribus et haeredibus. mera auctoritate in persona dicti Domini nostri Imperatoris, et tota potestatis Vajvodatus nostri plenitudine, dicto ipsorum Keneziatu in dicta possessione Ryusor vocata, nec non iam dicta Libera villa Syerel nominata, habito et exist. privamus, et prorsus destitutos, et in aevum orbatos, — committimus, cunctisque, uti dicti Domini nostri ex suaе Serenitatis Regni infidelibus perpetuum silentium in persona suaе Maiestatis imponimus de eisdem sic legitime peractis nihilominus, et saganter recensitis fidelitatibus, et multisariis fidelibus obsequiis nobilium Michaelis, et Bozarak ac Joannis filiorum quondam Joannis de dicta Ryusor per ipsos iugiter et solerter, insigniterque sacro Regio Diademati locis et temporibus in conventibus summa cum diligentia, virtute eximia laudabiliter exhibitis, et impensis, et praesentim dum certae recordiae magnificus quondam Nicolaus de Chaak olim similiter Vajvoda Transylv. genitor noster Catholicae fidei nefandissimis emulis ad Castrum Hatzak vocatum praelium

commisisset, et certamen, tunc dictus Joannes, Pater iam fatorum Michaelis, Bozarak, ac Joannis in area ipsius certaminis, uti tyro fortiter fidelitatis constantia suffultus dyutius dimicando, atris ictibus ipsorum hostium in confictu in eodem, ipso Genitore nostro, ac aliis nobilibus, atque probis cernentibus sauciatus et prostratus occubisset, nonnullis etiam aliis fratribus et propinquis suis ibidem in acie prostratis, et interfectis non sine parva sui, et fratum sanguinis effusione, tam pro ipsius Domini nostri Regis, quam dicti Genitoris nostri honore excellentia exhibere curavit obsequia. Idem nos tam pro Patris quam eiusdem Michaelis, Bazarad per dictum Keneziatum jam fatorum Koztha Sthanchul et Volkul, fratrumque et successorum Ryusor et Syerel libera villa habit. et existens simul cum Universis ipsius Keneziatus utilitatibus, et pertinentiis eorum, terris arabilibus, cultis, et incultis, sylvis, nemoribus, rubetis, pratis faeneticis, aquis, aquarumque decursibus, campis, montibus, alpibus, et generaliter cunctis utilitatum integratibus, et condependentiis jure ad eum spectantibus ac sub eisdem veris et antiquis metis, et limitibus, quibus medietas integri Keneziatus antedicti, et hucusque per annotatos Koztha, Sthanchul, et Volkul tenta fuissent, et possessa, praenominatis Michaeli, Bazarad, et Joanni filii Joannis, et per ipsos filii eorum, ipsorumque haeredibus, et posteritatibus Universis, in persona praefati Domini nostri Imperatoris more et ritu liberae villae, ac novae donationis titulo et omni cum iure, quo liberae villaе praevia ratione nostrae rite collationi, perpetuo et irrevocabiliter tenen. possiden. pariter et haben. pleno iure *) censum, et Datum Curiae Regiae liberis villis per nos modo praevi commemoratis Michaeli, Bazarad et Joanni datis, et collocatis, provenientes, eisdem et ipsorum posteritatibus duximus perpetuo remitten. et relaxan. remittimusque et relaxamus patrocinio mediante. In cuius rei memoriam, firmatatemque perpetuam praesentes literas nostras patentes, impressione sigilli nostri roboratas, annotatis Michaeli, Bazárád, et Joanni duximus concedendas uberiorem ad cautelam. Datum in Haczak in dicta die Dnica proxima post festum B. Elisabethae Reginae a. D. 1435.

Ex Transmissionalibus causae Catharinae Rusori Michaelis Kenderesianae de anno 1785.

Fragmentum, edidit Schuller in „Umrisse der Geschichte Siebenbürgens“ I. Urkundenbuch p. 9.
Edidit Fejér C. D. F XI, p. 503.

*) Riusor. Ct. Huny.

**) Serél Ct. Huny.

*) Ergo non salvo iure alieno, et hoc fors ideo, quod fuerit pure fiscale. (?)

КАРДЛ-БОЙ.

Новель ромъпеасъ.

(Бртаре.)

Тот ачеа че пештие пътъ съѣ спъвъ, юп лок де а доспътънта, нѣ фъкъ din житпротівъ декът аѣ ацида квріосітатеа ші dopinga de a квпоаште ачеасть фіондъ тістепріоѣсъ, каре зічеса ел, нѣ жи-
сфла атжта спаимъ де вът оаменіор de рънд. Житвръкъ дечі вът костят цівіл, ші de adoa зі съ лѣвъне бртъ. Еї пердесъръ о тълдіме de попул юп кътърі нефолосітоаре, кънд житро саръ о жи-
тълні юп квртеа Бісерічей с. Dимітріе. Еа ера юп пічіоаре кътъ фада житоарсъ кътъ вът ші се
пъреа къ аштеантъ ка съ ice deckidъ. Контеле се жнаітеште, еа н'въл азде; ел се апроміе юп
вжрфъл децітелор, еа нѣ се квітеште! Жисъ о
азде търтврънд жичет о къттаре; ел пюне брекеа,
нѣ деосъвеште пімікъ, се апроміе тай тълат, се
плеакъ пе зтеріле еї, фъръ а о атінде, пічі таkar
къ азбръл, ші квпоаште піште версвръ пе каре
жій амітеште съ ле фі аззіт юп копілъріа лѣвъ
ла Акертан.

Не тай патъндаесь стънжі юпчене о къпта
жисодіндо:

Стефан, Стефан Военодъ
Есе армат din Съчевъ
Бате Тътарій ші Ръши,
Бъгари, Търчий ші Леші.

Юп лок де а се опрі, еа зртвръ, ръдікънд
гласъ фъръ а скітва топъ, юп вът къттареа се
жикеа житръп акорд телодіос. Жнданть че саѣ
сфжршіт, Контеле че штіа фоарте віне літва дъррі:

— Мъріре ші порочіре ачелора че івбеск пе
Ромъл, лї зісъ ел жиінндаесь къ респект.

— Чіне епіт? лї ръспінесь Dama жівълітъ
къ вът глас плюп ка ал вът от, жисъ, двлче ка а
зпей прівігітоаре.

— Её съвт кавалеръл фртвседеї: inima o
adopeazъ ші врадъл тей о окротеште.

— Епіт тъ din ачеа акърора окротіре тър-
шавъ арникъ фртвседеї лівере піште kondіді
рвшіноасе, саѣ din ачеа каре се рвшінеазъ de a
чере фртвседеї склаве предъл окротіре лор?

— Кжнд рецеле аткосферой веде пе пльката
ръндбреа а се жвка de decsptъ лѣвъ, ел юп дацнік
ші о admіръ; кжнд о веде гонітъ de влівъ, се ръ-
ниде асвра връшташвъл, еа сканъ ші се житоарпъ
юп аер: асфел фаче inima mea.

— Дањъ аша, вінь къ тіне, въчі тъ епіт,
дспъ вът въд въза din кредінчоші тей.

Ші лжандъ de тажпъ юп траце кътъръ въза
вісерічей. Осевітоф каре юші амітеште de tot
чеа че і саѣ спъс деспре Dama жівълітъ, і се
ларе а сімді къ ачеасть тъпъ юп арde, се жіфрі-
кошъ de житврічітеса чеа deасъ а вісерічей
ші рътъне падін жікременіт пе лок. Dama жівълітъ
се житоарпъ, арникъ асвра лві о къттаре
стръвътътоаре ші къ dicпreц: — Діе фрікъ, лї
зісъ, adio! Ш'арпнжіндъ тъна се жіденпъртеазъ
къ репецивне. Рашінат de слъвічівна са, Осеві-
тоф алергъ дспъ еа, о ашвіце, о іеа ші ел de
тъпъ шіл зіче:

— №, нѣ ?тіе театъ, хайдем!

Dama жівълітъ пв' ръспінде пімікъ, зртвръ
таршъл съв пріп дінтеріт, трече, плекандъсе пе
съвт портіца че дъ ма дреанта юп вліда пем-
дасъ, ші юп стжнга юп вліда франдоазъ, апнкъ
юп дреанта ші се гръвеште. Осевітоф о зртвръ.
Лвна се акоперісе къ вът таре позр ші еї терцедъ
юп житврія. Осевітоф авіе ведеа вънде пзпса
пічорвъл ші пз деосъвіа пімікъ; къльзгъл съв, din
контра, се пъреа къ квпоаште фоарте віне дртвъл
ци пъшиа къ сіграпрудъ.

Тотъпъ хотъріт de а жіфрінта тоате, Осеві-
тоф пз въдеште пічі чеа тай тікъ театъ, зртвръ
къльзгъл фъръ а жигъна вре вът квжют, ші
кжнд дспъ о оаръ de мерс, пеквноскта се опреште,
ел се фолосеште пептъ а се ресфла падін.

— Біне! зісъ Dama жівълітъ, те сокот брав.
Дакъ тъ mi'al фі арътат чеа тай тікъ фрікъ, тъ
пз таї фі възгът тай тълат; жисъ еї съпт тълцу-
мітъ. Мъне dar, ла зпспрежъче оаре ла Padz-
Negrz. Акът пз кътта а тъ зртврі тай тълат,
къчі пз веї пзтѣ пімікъ; апнкъ юп стжнга, веї
житра юп Podvъ de пътъп, ші de аколо веї
пімері фоарте лесне локінда та. Adio, пе тъле!

Еа юп стржнц тъна, ші ел пз авз пічі таkar
тім de аї ръспінде, къ еа аї ші періт; рътъне
кжтева тінвте пемішкат зіміт de ачеа че і се
житжнпасъ, ші юп nedжtепріе дањъ, къ тоатъ
поронка еї, пз ар тай алергъ юпкъ дспъ джиса.
Жисъ се хотърште de а о асквла, апнкъ др-
твъл че еа іаѣ арътат ші ашвіце ла каса са!

Adoa зі ел ера ла локъ житълпірі. Зпспрежъ-
че оаре вътета ла Бърдіе, кжнд ел зърі din
афара тъпъстіреї Padz-Negrz пе Dama жівълітъ
че юп аштепта.

— Фоарте віне, лї зісъ еа апнкандъ de

тожъ, тв єшті ексакт. Ші еа се гръбеште дп-
нaintea лы. Осевітоф о зрmeazъ de апроане. —

Ацієнші ла поарта чea таре, еі о авларъ дп-
нісъ; de асъміне ші не чea тікъ. Атзиче Dama
живълітъ, скoudind din cіnva съю о тікъ кеіе de a sp,
deckide портіда, жптръ ші фаче съю Contelz
de a inttra. Осевітоф прецетъ ви тінvt, стъ дп
nedstmeripe. Се паре къї е фрікъ de a стръвате
поаптеа дп тъпъстіре кв ацівторіз зпн кей тін-
чівоасе, къ се теме de a нв фі прінс ка ви ло-
тръ, къ се креде дпнaintea зпні Сфат de ръзвой
ші апроане de Сіверія. Къчі дп адевър ера аша
aproане de нькат, ачест квартал есте аша de
жпнопорат de арнъді, аша de пніn de пъзіторі. —
Еї! жптрі орі нв? жі зіче Dama живълітъ; ші
канд ea се гътіа а жпкіде, еа се живървътъ ші
інтръ. —

Еа трече портіка, ші вршнnd къльвзгл, се
жптоарнъ ла дреанта, се фрішазъ de алзигл тв-
рілор ппнъ дп тіжлокл кврде, се свіе не о скарь
de лети пптрегуіос ші се афль дп ларгл корі-
дор. Dama живълітъ ппшіа ппбрреа ші івте, еа
нв о зртъреште de кжт кв гребтате ші пічі нв
сфла de фрікъ. Ацівній дп фндвл коріорвл, —
о саль се dicide ka de сine дпніспі дпнaintea
лор, еа се арпкъ ші се реcвфлъ. Ачестъ саль
ера foарте віne лвтінать. Аколо ardea, не ви
сфешнік таре de aсп кв чінчі фофезе, чінчі торді
de чеаръ верде че жптирпtіа дп лвтінъ плькітъ
ші тіросітоаре. Kandelaвrвl ші фофезеле лві
ерай жпавздіте кв diamantvр. Ачесте diamantvр
ашъзате кв тъпъстіре формаж квінте — б —, ші ла
нічорвл kandelaвrвl се честіа — готвл. — Осеві-
тоф четі ачесте квінте фърь а ле жпцъледе, ші
Dama живълітъ zimbind de nenitіїца лві, лві доз-
торде din kandelaвrвl, жі дъ вна ші чеселалъ о
пъстръ пептв сине, фофезеле Mol ші Bes ръшнп
дешерте.

— Бриеазлі, зісь ea kontelv; ші ea deckide
о портідъ секретъ, ші іатзы сковорыnd все не о скарь
спіраль че жі двче, дзвін ви перс de о патраре
de оаръ дп тъпълтьеле dealвл, ла о алтъ виш-
де одъл лвчів, не каре скліпіа ачестъ іскрінціе:
Треквт.

— Съ стіпцем торделе, зісь ea kontelv.

Осевітоф се кам жпгржыште; жпсь възънд

къ ла къльвзгл съю фанта аў врмат жпдатъ кв-
въптул, стіпсъ ші еа не аса. Бша се deckide,
еі жптръ, ші кжт ви фтіparea лві de a се веде
de одатъ дп жптісе. сале не каре ле лвтінеazъ
ші ле жпtipodеште арзънд ші de фъклі. Еа се
жптіпекъ de одатъ; жпсь окі і се denprincev
пціп кжт падін ла о аши de таре лвтінъ; еа
не овосеште de a се віта ла tot чеа че дп жп-
квожэръ. Мзрії світ жпвъскді кв deoесеvіte ар-
матврі жптревіцдате de ромън, de ла жпвіцереа
лві Траian ппнъ ла тоартеа лві Стефан. Къчі
de ла ачеастъ тоарте фаталъ, се пітіа, къ Ро-
мпнії нв авръ таі тваг пептв а се апъра de
кжт жетънійе челе лвпні але твсзлапілор ші
къльтъріле de връз але логотацілор фанарвл. —
Ачесте арматврі ераj коіфл, съдеата, вервечеле,
кътена de зале, палопіл, арквл ші праштіа ро-
тапілор; коіфл дескіс дп аріат, trabale telum,
вестжкітв de фер, съквреа de ръсвоі, тъчівка
веквзгл de тіжлок, лапчеславопілор, Павъз
фржчілор, Damaskл жпкірват ал Остаплілор.
Твнрі, сенеде, воатке ші глонціръ; din тіжлокл
сале се рідіка таніне трофеи че търтврісіаj пеп-
тін вітежіа рошпілор. Dama живълітъ артътъ ші
еслікъ контелві tot че ера таі квріос дп ачеастъ
саль. Diplomе сънате не плаче de бронз ші
date de Traian ші de вртшнії лві ла фіекаре ко-
лоніе de не аічі. Ак оло еа възъ ачеле але семінціеї
Серпія dela Рома, ачеле але Басіенілор але Па-
двапілор, але Сіділіенілор, але Чінчіанілор, але Трече-
пілор etc. etc. Еа ді артътъ палопіл лві Адреліан,
candalіе (опінч) лві Maximian, када лві Адреол,
праштіа лві Галеріс, арквл лві Ілле, пала лві
Mixal Вітеазл, жпкъ рошіе de сжпцеле лві Ка-
рaiman некредічосла, ал кързіа кап жпкоронъ ші
астьзі чеа таі дппалтъ квтте а Бвчечілор *).

(Ва држа.)

*) Се зіче къ напвл ачестіи нашъ с'яй фост
дзе не квтмеа чеа таі дппалтъ а Бвчечілор, пеп-
тв ка съ фіе сфушиетъ de влтврі, ші къ de аічі
се пптешіе цікітъа чеї de асвпра, Отвл.